

spiegel is van zijn tijd. Hij staat geheel in dienst van de moderne vrouwenbeweging, is haar welgesproken propagandist. Want al het vragen en denken, al het overdadig begeeren van de jongere vrouwen onzer dagen kunt ge zien woelen en gisten in de figuren, die de moderne romans scheppen. Ge zult geen vlammerende illustratie vinden van het perverse en diep-verworpen willen der jongere generatie, dan in de nieuwste prozageschreven onzer letterkunde. En dan geeft de roman juist daarom zulk een goed spiegelbeeld van den tijd, omdat hij het doen op den voorgrond plaatst en de feiten laat zien, als de producten en gedachten en wenschen. In het gewone leven rondom U merkt ge dit nog niet zoo dadelijk op, wijl uw blik niet door dringen kan achter het uiterlijke; ge mist veelal de verbanden, die voor volledig begrip noodzakelijk zijn en daarom gaat de kern der zaak aan U voorbij. Maar de roman, die het leven zijner hoofdpersonen tot in de intiemste roerselen ontdekt, wijst U die onmisbare schakels en dan begrijpt ge en ziet ook, wat er rondom U gebeurt.

Maar juist deze verdienste is het, die voor den Christen dit literatuur-genre verwerpelijk maakt. Want achter die beschrijving, die ontleding, achter dat aangeven der lijnen, die het tegenwoordig leven doordringen, zit bedoeling: propaganda voor de vrijheid in haar meest ruime beteekenis. De roman wil U laten zien, dat de daad, waartoe de hoofdfiguur komt, een moeten is; de geweldige drang van binnen uit moet voeren tot handelen. En dan is juist de vorm, waarin die beginselen gepredikt worden, zoo fataal. Want in kleine feiten, fijn gestyleerd en in zingende woorden, wordt het leven geteekend van meisjes, die durven, die zoo eerlijk zijn de neigingen van hun hart niet achter een mom van bedriegelijke „nietheid” te verbergen. Eerst ziet ge ze lijden, zuchten, schreien, omdat ze zoo diep ongelukkig en onbevredigd zich voelen. Er is niemand van al de menschen uit haar omgeving, die haar strijd begrijpt, niemand, die haar verstaat — zienderoogen verteert ze het vuur dat daar van binnen laait, maar altijd zoekt men de oorzaak verkeerd. Tot op éénmaal in dat zielewonder gerijpt is de kracht om te durven, te durven grijpen naar 't geluk, dat steeds binnen het bereik lag, maar toch door falen, onderwetsch vooroordeel, ouderbezwaar onbereikbaar werd gemaakt. Tot op eens ze al die belemmeringen durven wegslaan en met onbegrenzen hartstocht zich de genieting in de armen werpen. En dan zijn ze gelukkig, nameloos rijk. Dan is alle zielepijn vervan. Door de onzegbare heerlijkheid van het heilen is de smart van 't verleden vergeten. Haar daad, haar spontane uiting van inwendig drang heeft ze gered van zekeren ondergang niet alleen, maar ze aan 't volle leven teruggegeven.

Deze voorstelling, in zoo passievolle kleuren geteekend, is noodlottig in haar uitwerking. Dat moet met magnetische kracht beïnvloeden het jonge geslacht, dat diezelfde onbevredigdheid kent, dat verlangend een oplossing zoekt, zonder die ooit te vinden, en nu in eens zich den weg daartoe gebaand ziet in durven, in doen. 't Is waarlijk geen wonder dat de moderne romans worden verslonden, dat ze bij hoopen worden verkocht, al zijn ze ook nog zoo duur. Want het moderne jonge meisje voelt verwantschap tusschen wat daar wordt gezegd en gedacht door de romanheldinnen en wat ze diep in haar eigen hart voelt gloeien. En dan gaat de tegenstelling schrijven tusschen het verwezenlijkt begeeren der anderen en eigen onbevredigdheid. Dan begint te branden de neiging tot navolgen, dan wordt voortaan het streven, de bevelen uit den weg te krijgen, die ze tot nu toe onoverkombaar geloofde. Dan wordt voorloopige bevrediging gezocht in het verslinden van elk boek, dat over deze dingen gaat. En dan krijgt ge den noodlottigen cirkelgang: de tijd weerspiegelt zich in het boek, en het boek infecteert de jonge gemoederen met den ziektebacil van den tijd.

Tk geloof dat het nuttig kan zijn, eens met allen nadruk te waarschuwen tegen een literatuur-genre, dat in deze richting leidt. In enkele volgende artikelen hoop ik dan ook op den roman, zooals die tegenwoordig in onze literatuur verschijnt, nader terug te komen. Al te veel wordt in onzen tijd gelezen, zonder dat men de strekking doorvoelt van wat men leest. En waar dan het gevaarlijkste dikwijls voor het jonge geslacht 'taanlokkelijkheid is, daar wordt door de christenouders dubbel de roeping gevoeld, dat gevaar te onderkennen. Elk christenouder, die zijn doopgelofte verstaat, zal biddend trachten zijn kind te beschermen tegen besmetting met den tijdgeest, maar daarnaast moet hij krachtig zich beijveren om den Macillen-drager, den modernen roman, uit z'n huis te weren en buiten het bereik van z'n kind te houden.

Amsterdam.

C. TAZELAAR.

ONDERWIJS EN OPVOEDING.

Gymnasium, Hoogere Burgerschool en Lyceum.

In een artikel in het tijdschrift „Pædagogische Studien”, 3de Jaargang aflev. 1, bespreekt Dr. E. Reinders, leeraar aan het Ned. Lyceum te 's-Gravenhage „de(n) gymnasiale(n) geest en de realia aan het B. Gymnasium”.

Voor den voorstander van het gymnasium onderwijs is het een genot dit artikel te lezen. Zelden treft men een betoog aan, zoo helder, zoo levendig en van zoo veel pædagogisch inzicht getuigende als hetgeen Dr. Reinders levert. Hij — hoewel geen classicus — komt op voor het ongerept houden van het karakter van het gymnasium onderwijs en waarschuwt voor de gevaren van de invoering der natuurwetenschappelijke vakken aan de B. afdeeling van het Gymnasium. De schrijver begint daartoe met een typeering van het gymnasium onderwijs te geven, waarvan wij enkele trekken willen mededeelen.

Het gymnasium is, wat betreft zijn leerplan — zoo zegt Dr. Reinders — een levend wonder, liever: het is een wonder dat het gymnasium nog leeft. Immers onze tijd heet nuchter en praktisch en vraagt naar directe resultaten en toch heeft het gymnasium nog altijd in ons land in vooraanstaande kringen warme genegenheid en voorspraak. Dit is meer dan traditie, het is overtuiging.

Toch is deze overtuiging meer een zaak van gevoel dan van redeneering. Stemmen we dit den schrijver toe, dan achten we het ook een voordeel die overtuiging eens beredeneerd te zien.

Het gymnasium dan tracht niet alleen kennis bij te brengen, maar legt zich toe op het aanleeren van goede denk- en gewoonten. In de tweede plaats is een kenmerk dat het gymnasium in zijn leerstof, leermethode en leerplan geheel en al gericht is op den mensch, de H. B. S. op de zaak buiten den mensch. Bij de ouden zien wij menschen voor ons, menschen, ieder op eigen wijze zoekende naar de waarheid. In de natuurwetenschap is, althans bij het onderwijs, in den regel elk verband met den mensch verbroken. De mensch is alleen de persoonlijke fout bij de waarneming. Het is de natuurwetenschap, die de materialistische filosofie heeft voortgebracht, een filosofie — zegt Dr. Reinders — die eigenlijk den geheelen mensch over 'thoofd heeft gezien. En het materialisme heeft de H. B. S., neen, niet voortgebracht, maar dan toch beheerscht gedurende vijftig jaren.

Het gymnasium leert wat te kunnen, de H. B. S. wat te weten. De persoonlijke invloed van den leeraar kan bij de verdoorgevoerde vakverdeling aan de H. B. S. niet tot zijn recht komen.

En eindelijk: de gymnasiale opleiding versterkt en verjuist de intuïtie, de H. B. S. opleiding doet haar atrophieeren, heeft althans die strekking.

Nu is door de reorganisatie van het gymnasium leerplan van het jaar 1919 de B. afdeeling ontwikkeld in de richting van het natuurwetenschappelijk onderwijs en daarom wijst Dr. Reinders op het gevaar, dat de grootere plaats voor de natuurwetenschappen aan de gymnasia ingeruimd, het karakter van het gymnasium onderwijs bedreigt, en toont aan op welke wijze dit gevaar kan worden bezworen.

Op dit laatste gaan wij niet in. We deelden het betoog van Dr. Reinders alleen mede om te wijzen op een andere moeilijkheid waarvoor we thans staan, nu er tal van lycea in den lande worden opgericht.

De Christelijke Lycea in het leven geroepen te Haarlem, Harderwijk, Zutphen, Almelo en elders, de omvorming van de Chr. gymnasia te Arnhem en Zeist in lycea, doet de vraag rijzen of ook niet langs dezen weg het gymnasium onderwijs in gevaar komt.

We bedoelen hiermede niet de kwestie van den onderbouw. Gelijk bekend is, heeft het een strijdpunt uitgemaakt, of in dezen „onderbouw”, dat zijn de beide klassen, die voor alle leerlingen gemeenschappelijk zijn en de voorbereiding geven voor de latere afdeeling gymnasium en de afdeeling hogere burgerschool, al dan niet Latijn moet worden onderwezen. Tegenwoordig zijn alle lycea zoo ingericht, dat in deze klassen geen Latijn wordt gedoceerd en dus de oude talen, die aan de gymnasia over zes jaren plegen te worden verdeeld, in de vier klassen van den bovenbouw worden gecompriimeerd. Over de uitkomsten van deze regeling wordt niet éénstemmig geoordeeld. Sommigen vreezen, dat de klassieke opleiding toch niet voldoende tot haar recht komt door deze samendringing in vier jaren.

Deze kwestie nu daargelaten, stelt de oprichting der lycea voor andere bedenkingen.

We vragen ons af, of de groote behoefte aan leeraren er niet teveel toe zal leiden het onderwijs toe te vertrouwen aan personen, die van alle academische vorming verre staan. Nauwelijks zal men nog een voldoende aantal leeraren vinden, die hun opleiding voor het lager onderwijs met eenige middelbare opleiding hebben aangevuld, maar toch in elk geval de klassieke vorming ten eenen male missen en die dus niet altijd de waarborgen bieden, dat zij de geschikte personen zijn om het eigenaardige van het voorbereidend hooger onderwijs tot zijn recht te doen komen.

Maar er is meer. Staande tusschen de keuze van H. B. S. en Gymnasium, zullen verscheiden ouders het gymnasium kiezen voor hunne kinderen. De tusschenvorm — het lyceum — zal echter kunnen verleiden aan de gymnasium-opleiding niet die aandacht te geven, die zij verdient. De schijn bedriegt, ook bij het lyceum. De keuze, eenmaal gedaan, moet herhaald worden na de twee

jaren onderbouw. Nu zal allicht de gemakkelijker h. b. s. opleiding, waar de jongens toch eenmaal op het lyceum zijn, afvoeren van de gymnasium-keuze.

Bovendien moet vooral nog iets anders in 't oog worden gehouden. En dat is een hoofd-bedenking tegen den huidige gang van zaken bij de oprichting van lycea. De klassieke opleiding vereischt een andere sfeer dan de h. b. s. opleiding.

Het lyceum, althans bij kleinere scholen, bij grotere kan de splitsing beter worden doorgevoerd, het lyceum geeft een vermenging.

De door Dr. Reinders in het licht gestelde vereischten voor gymnasiale opleiding worden door deze vermenging bedreigd. Het gymnasium toch moet verschil bieden niet alleen in leerplan, maar ook in de wijze van doceren. Van dezelfde docenten aan dezelfde school zal niet gevergd kunnen worden, dat zij aan hun onderwijs, naar gelang van de afdeeling, waarin zij werken, een verschillend karakter weten te geven.

Zoo dreigt ons het gevaar, dat het voorbereidend hooger onderwijs almeer de waarborgen van een goede inleiding tot het hooger onderwijs zal derven.

Nu is aan de Christelijke lycea zulks minder bedenkelijk dan aan de openbare hogere burgerscholen, omdat geen niet door het materialisme worden beheerscht. Ook gaan gelukkig in den laatsten tijd — getuige het artikel van Dr. Reinders — in de niet-positief-Christelijke onderwijskringen de oogen open voor de bezwaren van den materialistischen geest en komt een betere geest boven.

Voor ons Christelijk bewustzijn mag het dus een zegen worden geacht, dat vele Chr. h. b. scholen en lycea de gelegenheid openen de jongens en meisjes vrij te houden van den gevaarlijken geest van het niet-Christelijke middelbaar onderwijs, en verdient uit dien hoofde de oprichting van Chr. lycea toejuiching. De teruggang van de specifiek gymnasiale vorming echter zou ongetwijfeld na-deelig werken op het diepere leven, dat toch ook voor de handhaving en doorwerking der Christelijke levensbeschouwing wordt vereischt. Niet alleen door het vasthouden der traditie, neen veel meer door het doen voortleven der geestes-gemeenschap met onze „geestelijke voorouders” zal de klassieke vorming een der krachtigste middelen zijn tegen de vervloeiing van ons moderne denken, dat straks — door zich alleen op de „realia” te richten — allengs meer van den geestelijken ondergrond zal losgeraken.

Men mag voor onze predikanten en juristen de wenschelijkheid erkennen, dat zij door eenige natuurwetenschappelijke scholing niet gansch vreemd staan tegenover het moderne leven met zijn sterke technische ontwikkeling, en daarom het een vooruitgang achten, dat ook in de A. afdeeling de natuurwetenschappen werden ingevoerd, op den weg der verdere ontwikkeling van het lyceum dient met voorzichtigheid te worden voortgeschreden.

Voor al de plaats der klassieke talen op het programma der lessen van het lyceum. Maar nog meer om den gymnasiale geest, die gewaarborgd moet blijven en door het leerplan en door de sfeer, die de school voor voorbereidend hooger onderwijs heeft te kenmerken.

Het zou een geestelijke verarming zijn, wanneer de gemeenschap met het voorgeslacht, het in-leven en nadenken van hun geestelijk leven en strijden voor al breder kringen van onze intellectuelen een vreemd terrein werd.

Mr. A. J. L. VAN BEECK CALKOEN.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De Reformed en de Zending.

Ongeveer honderd zeventig mannen en vrouwen, uitgezonden door de Reformed, dienen op de vier terreinen van Zendingarbeid, door mij de vorige maal nader genoemd. Deze mannen en vrouwen verrichten hun werk in zeer onderscheiden takken van dienst en hulpdienst. Dezen als leeraars aan de Seminaria, anderen in den dienst van het schoolonderwijs, en weer anderen in den medischen dienst. De zending leert vóór alles goed de taal van het volk; dan gaat hij in hun midden, predikt het Evangelie, deelt boeken en traktaatjes uit. Menigmaal slaat hij zijn tent op in een dorp, dat door hem als middelpunt is gekozen van zijn arbeid voor een bepaalden tijd. Vergeseld van inboorling-helpers gaat hij naar de dorpen in den omtrek. Hij kiest de voornaamste straat van een dorp, trekt hoorders door een lied te zingen of door het lezen van een paar verzen uit de Schrift. Tot de verzamelde menigte spreekt eerst de inboorling-helper, die hun het doel van hun komst mededeelt, en dan als het ware de zending bij hen inleidt, die daarna het Evangelie predikt, en dit dikwijls in verband brengt met hun eigen geschriften. De hoorders ontvangen gelogenheid om allerlei vragen te stellen, waarna traktaatjes en boekjes worden uitgedeeld. Nemen enige families het Evangelie aan dan vormen zij straks een christelijke gemeente, en een inboorling-catechiseermeester vestigt zich in hun midden. Een klein schoolgebouw verrijst of ook een kerkje wordt gebouwd. Nog zijn ze niet gedoopt; eerst